

Вельмишановні учасники зустрічі,

В своєму виступі хочу поєднати питання формування пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та необхідності відновлення практики формування нових державних цільових науково-технічних програм.

Суть в тім, що реалізація пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, принаймні значної їх частини, може ефективно здійснюватися шляхом формування та виконання державних цільових наукових та науково-технічних програм.

У зв'язку з цим, НАН України вважає за необхідне зняти так званий мораторій на державні цільові програми. Йдеться про обмеження, встановлені постановою Кабінету Міністрів України від 11.10.2016 № 710 в частині заборони підготовки проектів нових державних цільових програм, що потребують коштів державного бюджету.

При цьому варто було би мати на увазі, що державних цільових програм національного рівня, не має бути багато. Свого часу їх надмірна кількість в умовах обмежених можливостей державного бюджету звела нанівець усі переваги програмно-цільового підходу, що і призвело до згаданого мораторію.

Державі варто мати 7-10 цільових програм у тих галузях науки і техніки, в яких вітчизняні науковці можуть продемонструвати результати світового рівня, орієнтовані на становлення п'ятого-шостого науково-технологічних укладів. Відповідними пріоритетами в середньостроковій перспективі могли б бути такі:

– за секторальним принципом - це авіакосмічні дослідження, морські й Антарктичні дослідження, дослідження і розробки в сфері оборони і безпеки держави, енергетики і енергоефективності, раціональне природокористування та збереження довкілля;

– за функціональним принципом - нанотехнології, інформаційні та комунікаційні технології, нові речовини і матеріали, технології лікування та профілактики найпоширеніших захворювань, агротехнології;

– за соціальним принципом - проблеми розвитку людини і суспільства, формування людського потенціалу та умов самореалізації особистості. І взагалі, вважаю, що настав час ініціювати започаткування національної програми гуманітарного розвитку суспільства.

У зв'язку з цим хочу повідомити, що ще наприкінці минулого року НАН України виступила з ініціативою щодо започаткування низки державних цільових програм, які на наш погляд, мають загальнодержавне значення, а саме:

- цільової програми розвитку ядерної енергетики та промисловості;
- цільової програми нарощування видобутку нафти та газу в Україні;
- цільової програми розвитку медицини, охорони здоров'я та забезпечення населення України лікарськими препаратами;
- цільової програми інноваційного розвитку агропромислового сектору економіки України,

а також підтримки досліджень і розробок, спрямованих на забезпечення високотехнологічного переозброєння збройних сил України.

Зрозуміло, що в бюджеті на 2021 рік передбачити кошти на нові державні цільові науково-технічні програми неможливо. Але, на нашу думку, починаючи з 2022 року, це має бути зроблено обов'язково. Для цього треба вже протягом першого півріччя 2021 р. пройти всі ті стадії, що передують прийняттю рішення про розроблення проекту державної цільової програми, а саме – ініціювання її розроблення, підготовка та громадське обговорення концепції, схвалення цієї концепції рішенням Уряду.

І безумовно якнайскоріше необхідно зняти мораторій на державні цільові програми.

Але це ще не все.

Пріоритетні напрями розвитку науки мають передбачати можливість розвитку фундаментальних досліджень в тих галузях, які відповідають сучасним напрямам розвитку світової науки і, водночас, мають високий рівень світового визнання і кадрове забезпечення. Таких досліджень у нас є чимало і саме вони можуть стати основою для забезпечення належного рівня прикладних досліджень і розробок, які будуть реалізовані в ході виконання державних цільових науково-технічних програмах.

Не менш важливий пріоритет – інтегрування в Європейський дослідницький простір (European Research Area – ERA) та міжнародні дослідницькі інфраструктури. Підтримка міжнародного співробітництва. Створення Української хмари відкритої науки і інтегрування її в Європейську хмару відкритої науки, яка є інформаційною складовою ЄДП.

Окрім зазначеного вище, є ще дві обставини, без урахування все перелічене вище навряд чи буде реалізоване. Перше – це кардинальні зміни в політиці підтримки наукової молоді, а саме забезпечення законодавчо встановлених норм оплати їхньої праці і вирішення проблеми забезпечення житлом молодих вчених. Друге - необхідність суттєвого вдосконалення законодавчого забезпечення наукової сфери (приклади - створення сприятливого інноваційного клімату, соціальний захист працівників науки, врегулювання питань, пов'язаних з інтегруванням в Європейський дослідницький простір та Європейську хмару відкритої науки, покладання на НАН України підготовки національних доповідей про стан наукової сфери та інших актуальних проблем розвитку держави і суспільства).

Дякую за увагу.